

УДК 008. 42:778.3.

Цитування:

Кобюк С. В. Регіональні інституції інтеграції культури пострадянського простору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2020. № 3. С. 28-34.

Кобюк Світлана Володимирівна,

здобувач Київського національного
університету культури і мистецтв

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7007-6519>

svetlana_kob@ukr.net

Kobyuk S. (2020). Regional institutions for the integration of culture post-Soviet space. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 3, 28-34 [in Ukrainian].

РЕГІОНАЛЬНІ ІНСТИТУЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ КУЛЬТУРИ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Мета статті – визначити культурологічні виміри проблеми регіональних інтеграційних процесів у пострадянському просторі. **Методологія.** Методи дослідження становлять застосування компаративного та системного підходів щодо аналізу інтегративних процесів у пострадянському просторі. Метакультурні та мультикультурні трансформації аналізуються як діалог культур. **Наукова новизна** полягає у розкритті ролі регіональних інституцій інтеграції в контексті формування пострадянських культур. Визначаються локальні модулі інтегративних процесів та культурні ознаки інтеграції як інституції формування пострадянського простору в контексті утворення економічних відносин. **Висновки.** Результати діяльності регіональних інституцій щодо інтеграції незалежних країн мають як конфрактичний, так і гармонізуючий, синтезуючий характер. Імплицитно домінантою економічної, культурної інтеграції є культура повсякдення, яка спонукає до культурного діалогу у неформальному вимірі. Культура повсякдення стала об'єднуючим інтегративним фактором тому, що несе в собі ментальність *gomo soveticus*. Експліцитно результати домовленостей фіксуються в регулятивних документах СДВ, ГУАМ, ШОС та інших регіональних модулів інтеграційних процесів. Регіональні ініціативи, на відміну від глобалістичних, інтегративних і дезінтегративних тенденцій є активним фактором гармонізації міжкультурного діалогу незалежних країн, засвідчили свою життєздатність.

Ключові слова: культура, глобалізація, інтеграція, пострадянський простір, регіон.

Кобюк Светлана Владимировна, соискатель Киевского национального университета культуры и искусств

Региональные институты интеграции культуры постсоветского пространства

Цель статьи – определить культурологические измерения проблемы региональных интеграционных процессов на постсоветском пространстве. **Методология.** Методы исследования составляют применение компаративного и системного подходов к анализу интеграционных процессов на постсоветском пространстве. Метакультурные и мультикультурные трансформации анализируются как диалог культур. **Научная новизна** заключается в раскрытии роли региональных институций интеграции в контексте формирования постсоветских культур. Определяются локальные модули интегративных процессов и культурные признаки интеграции как институт формирования постсоветского пространства в контексте образования экономических отношений. **Выводы.** Результаты деятельности региональных институтов по интеграции независимых стран имеют как контрфрактичный, так и гармонизирующий, синтезирующий характер. Имплицитно доминантой экономической, культурной интеграции является культура повседневности, которая побуждает к культурному диалогу в неформальном измерении. Культура повседневности стала объединяющим интегративным фактором потому, что несет в себе ментальность *gomo soveticus*. Эксплицитно результаты договоренностей фиксируются в регулятивных документах СДВ, ГУАМ, ШОС и других региональных модулей интеграционных процессов. Региональные инициативы, в отличие от глобалистских, интегративных и дезинтегративных тенденций являются активным фактором гармонизации межкультурного диалога независимых стран, показали свою жизнеспособность.

Ключевые слова: культура, глобализация, интеграция, постсоветское пространство, регион.

Kobyuk Svitlana, applicant of Kyiv National University of Culture and Arts

Regional institutions for the integration of culture post-Soviet space

The purpose of the article is to determine the cultural dimensions of the problem of regional integration processes in the post-Soviet space. **Methodology.** Research methods comprise the application of a comparative and systematic approach to the analysis of integration processes in the post-Soviet space. Metacultural and multicultural transformations are analyzed as a dialogue of cultures. **The scientific novelty** lies in revealing the role of regional integration institutions in the context of the formation of post-Soviet cultures. Local modules of integrative processes and cultural signs of integration are determined as an institution for the formation of the post-Soviet space in the context

of the formation of political and economic relations. **Conclusions.** The results of the activities of regional institutions for the integration of independent countries are both counter-fractal, and harmonizing, synthesizing in nature. Implicitly dominant economic, cultural integration is the culture of everyday life, which encourages cultural dialogue in the informal dimension. The culture of everyday life became a unifying integrative factor afterward, which carries the mentality of *gomo soveticus*. The results of the agreements are explicitly recorded in the regulatory documents of the SDV, GUAM, SCO, and other regional modules of integration processes. Regional initiatives, in contrast to the globalist, integrative and disintegrative trends, are an active factor in harmonizing the intercultural dialogue of independent countries and have shown their viability.

Key words: culture, politics, globalization, integration, post-soviet space, region.

Актуальність теми дослідження. Не дивлячись на наявність глобалізаційних та інтеграційних установ на пострадянському просторі, все більше набувають розгалуження регіональні тенденції, які свідчать про те, що регіони вже не задовольняються місцем, відведеним їм в інтегративному просторі і намагаються здійснити свою власну політику. Так, в пострадянському просторі виникають три великі агломерації: Організація за демократію і економічний розвиток – ГУАМ, перспективи цієї організації співпали з наступною організацією, яка сформувалася в 2006 році – СДВ (співдружність демократичного вибору). І, зрештою, – Шанхайська організація співтовариства – ШОС. Ці три структури стали тим регіональним принципом об'єднання, яке несуть в собі вектори розвитку, орієнтовані на Захід. Етапи формування цих організацій мають перманентний характер, але вони свідчать про зростання ролі регіонів і, більше того, про їх трансформативну роль в контексті міжкультурних взаємовідносин у пострадянському просторі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема культурологічних визначень регіональної інтеграції країн пострадянського простору досліджувалася переважно у роботах Н.Амельченко [1], В.Андрущенко [2], Є. Бистрицького [3], Т. Гуменюк [4], Ю. Легенького [4], Ю. Пивовара [5] та ін.

Виклад основного матеріалу. Якщо поглянути на формування мотиваційних настанов виникнення регіональних модулів, то тло їх визначення є достатньо строкатим. Так, в Україні немає одностайної орієнтації на входження в НАТО. Більше того, під час президентської каденції В.Ющенко ця вісь інтеграції була в певній мірі девальвована. І девальвована саме на рівні повсякдення. Треба відзначити, що лідери країн, їх сімейний стан, їх дружини, діти, їх родинний простір ототожнюється з ідеалом певного державного діяча. Ющенко п'ять років своєї президентської каденції, при старті надзвичайно яскравих можливостей реформації суспільства не спромігся здійснити всіх тих широко анонсованих програм, які

були проголошені, девальвуючи саму ідею євроінтеграції і атлантичної інтеграції, зокрема входження до НАТО. Внаслідок цих дій виникла ціла низка опонентів, які стояли категорично проти входження в НАТО та інтеграції саме того зразка, який визначався під час президентської каденції В. Ющенко.

Каденція президента України В. Януковича виглядає не менш строкатою. З одного боку, декларуються європейські цінності, з іншого боку, – НАТО залишається, безсумнівно, поза інтеграційними інтересами владної еліти. Здобутки президентської каденції П. Порошенка розділили суспільство на два табори: прихильників євроінтеграції та прихильників повернення в проросійський простір «інтеграції», що закінчилося війною та анексією Криму. Адже євразійський союз і нова євразійська модель, запропонована Росією, теж виглядає непрозорою моделлю. За цих обставин в Україні виникає багатовекторний дифузний рух, який свідчить про складні політичні і економічні орієнтації, які мають своїм підґрунтям саме масову свідомість буденності, тобто орієнтуються на мотиваційне поле культури повсякдення.

Більш складною є ситуація в Білорусі, де при всіх декларованих намаганнях залишитися в союзі з Росією, явно відчувається вектор орієнтації на Захід, тобто в Євросоюз. Відчувається він при всій складній інфраструктурі, яка зберігає, передусім, цінності радянського простору, але для суспільства стає зрозумілим, що з Росією вже не може бути тісної злуки завдяки жорсткому прагматизму, який виявила Росія у відношенні до Білорусі.

Якщо говорити про країни Каспійського регіону, то вони ще в більш складній ситуації. З одного боку, в них знаходяться нескінченні ресурси нафти і газу, а, з іншого – вони транспортуються через Росію і певною мірою залежать від тих артерій, які проходять через російський регіон. Всі інші проекти в обхід російського регіону поки що виглядають напівфантастичними: по дну Каспійського моря та інші, навіть якщо вони будуть реалізовані, то все одно будуть працювати не в тих об'ємах і не в тих масштабах, які

здійснюються на землі. Тому сама по собі дилема: з Росією або без Росії – виглядає штучною і явно неконструктивною. Хоча її підштовхує якраз сама Росія, сподіваючись на жорсткий прагматизм по відношенню до країн СНД. Тобто виникає досить складна ситуація: альтернатива новому євразійському простору виникає як паліатив, знову-таки пошуки відносин із ЄС і НАТО, але вони не є абсолютно досконалими для визначення національної ідентичності країн, які уникають нового євразійського союзу.

Більш значною за своїм потенціалом у межах пострадянської системи в цілому стає організація за демократію і економічний розвиток – ГУАМ. Початковий етап формування цієї організації – 1997 – 2000 рр. Вже в 2001 – 2004 роках сформувалася і стала актуальною інфраструктура, яка запрацювала в повній мірі з 2005 року. Тобто організація не виникла швидко, а стала певним випробуванням для інтеграції у межах складного багатовекторного процесу відносин країн СНД. Важливо, що з метою формування транспортного коридору «Європа – Кавказ – Азія» поза Росією став з'єднуючим саме цей політичний формат, який виникає як автентична стратегія. Вже 10 жовтня 1997 року на саміті ради Європи в Страсбурзі було виголошено про формування консультативного форуму ГУУАМ. До складу нової організації увійшли Грузія, Україна, Азербайджан і Молдова. Згодом саме ці країни склали ядро цієї агломерації. Серед головних мотивів у відмові в членстві у СНД Азербайджану були звинувачення Росії у поставці ракет і військових літаків до Вірменії.

Країни СНД втягуються в міжрегіональний конфлікт. Вірменія і Азербайджан – показники братовбивчої війни. Трагічність конфлікту України та Росії гальмується пропагандистською риторикою та політичними гаслами. Отже, для Азербайджану була важливою пропозиція зі сторони НАТО і Туреччини про розміщення на її території частини сил, що мали дислокацію на турецькій базі Інджирлик. У той час, Узбекистан і Грузія також виходять із складу СНД. Важливо, що Азербайджан, Узбекистан і Грузія, а також Україна (після відкриття Яворівського полігону в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру») сприяли вже альтернативним стратегіям, які вони протиставили Росії, що відбулося як вимога про вивід російських збройних сил з грузинської території, зокрема. Також створення ГУУАМ спонукалося тими ініціативами, що виникли на пострадянському

просторі всупереч ініціювання нового євразійства Росії.

Важливо, що найголовнішим фактором створення ГУУАМ стали питання енергетичної політики. Саме держави-учасники ГУУАМ вимагали нових маршрутів транзиту через їх території каспійської нафти в Європу, оминаючи Росію. Це і було головною зацікавленістю для країн Європи та США в активному функціонуванні цієї організації. В той час відбуваються регіональні вольові дії, так Узбекистан вступає в стан холодної війни з Росією і налагоджує активні військові і політичні стосунки з США, входить в склад ГУУАМ. У той же час, Ташкент виходить із договору про колективну безпеку СНД. Можна стверджувати, що ГУУАМ стає своєрідним буферним простором, який теж є паліативом, автентичною стратегією, що певною мірою спонукається негативними впливами російської політики і економіки.

Країни учасники організації провели ряд заходів в рамках самміту ООН, де ще раз підкреслюють міжнародний статус і намагання потрапити на світову арену поза контекстом СНД. Тобто, можна констатувати, що ГУУАМ є суто регіональним модулем і є альтернативним об'єднанням на пострадянському просторі. Саме воно стає тим інтегративним механізмом, який зорієнтовано на Європу і США, намагається структурувати свої ключові позиції в рамках регіональних інтенцій пострадянського простору.

В 2001 році вже сформувався статус і структура ГУУАМ. Так, в червні 2001 року на самміті в Ялті була створена організація і визначена як об'єднання, був прийнятий устав ГУУАМ і Ялтинська хартія ГУУАМ. Таким чином держави учасники організації визначили пріоритети в сфері економіки, а також технологій, транспортної інфраструктури, телекомунікацій, інвестиційних і фінансових проєктів, співпраця в гуманітарній сфері, в сфері культури, освіти і науки. Тобто, можна стверджувати, що конвенція держав учасників ГУУАМ була своєрідним консультативним механізмом. Адже він, як і СНД, лише залишився в рамках консультативних імперативів і спонук, бо економічного впливу і економічних важелів регулювання, які могли б спонукати далі, ніж консультації, також не існувало, як у СНД.

Можна стверджувати, що ГУУАМ виникає як автентична програма, альтернативний проєкт, що живить його саме в рамках негативних інтроверсій по відношенню до політики Росії. Якщо Росія в більшості наполягає на СНД і саме ця агломерація

вважається її прерогативою як місце російського впливу, то ГУУАМ є альтернативою російським ініціативам саме регіонального модуля. Проте Росію можна визначити як достатньо гнучкого політика, вона багато чому вчилася в процесі складних деформацій пострадянського простору і стала більш орієнтована на внутрішню інтеграцію, ніж на західні альтернативи. Тому Азербайджан і Узбекистан вийшли із ГУУАМ і вступили в ШОС і ОБКБ, проте і інші країни більш радикально ставилися до автентичних проектів відносно російських ініціатив. ГУУАМ наводить тісні зв'язки з США, вже в 2002 році рада міністрів іноземних справ ГУУАМ затвердила рамочну програму з розвитку торгівлі і транспорту, забезпечення пограничного і митного контролю, боротьби з тероризмом, організованою злочинністю і розповсюдженням наркотиків. Таким чином, виникає досить гостра антитетична програма, яка утворює своєрідну комунікативну агломерацію, віртуальний центр ГУУАМ, що створює єдиний інформаційний простір і дає можливість проводити програми з антитерористичним напрямком і реалізовувати проекти щодо співпраці і взаємодії країн ГУУАМ в межових і митних сферах.

Отже, важливо зазначити, що ГУУАМ тісно співпрацює з НАТО, створює нові можливості транзиту енергоносіїв із басейну Каспійського моря в Європу, і, таким чином, сприяє розповсюдженню через віртуальний центр широких програм щодо інтегративних ініціатив. Це не може не впливати на масову свідомість і на культуру повсякдення акторів цих ініціатив. Але треба засвідчити, що ця свідомість виглядає суто конфліктною, існує в рамках конфліктології як певної антитетичної програми ініціатив нового євразійського співтовариства, яке продукується саме російськими ініціативами. Важливо, що у 2002 році проходить наступний саміт ГУУАМ в Ялті, де створюється проект співтовариства ГУУАМ на 2002 – 2005 рр. Така проектна діяльність дає можливість ГУУАМ отримати статус наглядча при генеральній асамблеї ООН, що офіційно визнали її міжнародне співтовариство, яке дорівнює СНД. Більше того, активна участь країн членів ГУУАМ на засіданнях генеральної асамблеї ООН також впливає і на політику США. Так, за допомогою США країни – члени ГУУАМ спромоглися розгляду на 61 сесії генеральної асамблеї ООН питань про замороження конфліктів на пострадянському просторі. Тобто, така багатовекторна гра в контексті регіональних ініціатив набуває вже легітимних ознак в контексті міжнародних співтовариств.

У вересні 2004 року в Києві була підписана декларація про заснування парламентської асамблеї, прийняті правила і процедури існування асамблеї, як структури ГУУАМ. Адже переломним моментом формування ГУУАМ став 2005 рік. Саме в цей час відбулися зміни політичних режимів в Україні і виникла достатньо жорстка опозиція Грузії по відношенні до російської присутності в зоні російсько-абхазьких і грузино-осетинських конфліктів. Зрештою, Молдова теж підтримала політичний курс і сам проект наближення країн СНД до Європейських інституцій. Тобто, вже в першій половині 2005 року склалася ситуація інтерактивних напружених відносин і обмеження роботи країн ГУУАМ в СНД. Таким чином, відбулась своєрідна демаркація регіональної і глобалістичної політики в пострадянському просторі.

Гостре протиставлення позиції ГУУАМ політиці СНД і Росії викликали підтримку на саміті, який відбувся в квітні 2005 року в Кишиневі і схвалення цього напрямку дій Литвою, Румунією, США і ряду країн Європи. Тобто, відбувається досить гостра самостійна автентична політична версія сценарію інтеграції, який формується як регіональна ініціатива. Головним економічним і енергетичним нервом програми ГУУАМ стала домовленість про транспортування енергоресурсів каспійського регіону в європейський енергетичний ринок за допомогою територіальних і політичних ініціатив країн учасників ГУУАМ поза об'єднаннями російського впливу.

Демократія, розвиток, прогрес, вплив – ці імперативи стають ключовими словами для декларацій проективної діяльності ГУУАМ. Отже, країни ГУУАМ підкреслюють можливість рішення Стамбульського саміту ОБСЄ в 1999 році і закликають всі держави ОБСЄ докласти максимум зусиль для виконання Росією прийнятих обов'язків про повний вивід російський військ із Молдови і Грузії. Такі ініціативи, звичайно, не допомагали товариству з російськими або проросійськими регіональними ініціативами, але вони створювали загальне тло, яке призводило до того, що Росія утворювала більш гнучку позицію і намагалася виглядати демократичною державою, на відміну від тої політики, яку альтернативні стратегії визначали як колоніальну.

Ініціативи ГУУАМ вже були визначені в травні 2005 року на парламентській асамблеї в Ялті. Співкері парламентів країн учасників визначили прерогативи і ініціативи, пріоритетним зробили напрямок співпраці

парламентських асамблей Ради Європи ОБСЄ, ЄС, НАТО, а також запропонували співпрацю з європейським парламентом. Можна стверджувати, що парламентська асамблея ГУУАМ стала ефективним інструментом дипломатії з метою створення в Каспійському регіоні простору для укріплення демократії і поглиблення економічного, транспортного, наукового, культурного і інших видів співпраці. Також можна стверджувати, що Україна, Грузія, Молдова взяли курс на конфронтацію не лише з Росією, але і на певну демаркацію по відношенню до проекту нового євразійського простору.

Проте в 2005 р., з приходом інших владних еліт, на Україні вектор змінюється, як і сама політика, а також свідомість, яка підживлює культуру повсякденності країн пострадянського простору. В тому ж 2005 році із ГУУАМ вийшов Узбекистан, який не підписав Кишинівську декларацію в грудні 2005 року, бо Ташкент був незадоволений політикою Вашингтону через події в Анджані, а також зайняв конфронтаційну позицію по відношенню до інших країн членів ГУУАМ. Організація скоротилась і змінилась сама аббревіатура, замість подвійної літери «У» залишилась одна – ГУАМ. В травні 2006 року сформувався Київський саміт ГУАМ, в ході котрого організація стала мати іншу назву «Організація за демократію і економічний розвиток». Був прийнятий новий устав і була визначена орієнтація на більш швидку інтеграцію з Європейським союзом і НАТО. Також були задіяні ініціативи щодо актуалізації осі Південь – Північ, тобто актуалізації транспортних потоків газу і нафти з каспійського регіону.

Виникає ще одне угруповання – Шанхайська Організація Співтовариства. Це об'єднання стало ще одним регіональним модулем, який намагається поєднати більш широкий контекст і в більш унікальній ситуації історичного виміру, коли шанхайська п'ятірка стала певною мегаструктурою, де Китайська Народна Республіка і Радянський союз були протозасадничими реаліями цієї агломерації. Але після розпаду СРСР наступив момент, коли такі країни, як Росія, Казахстан, Киргизстан і Таджикистан, які межують з КНР, потрапили в нову геополітичну ситуацію.

Ю.Пивовар пише: «Після розпаду радянського союзу країнам Центральної Азії прийшлося будувати свою державність буквально з нуля, створювати інститути, що розвивають національну самосвідомість, установлюють географічні межі. Останнє питання виявилось найбільш складним: всі, окрім Туркменістану, повинні були знов

обговорювати це питання з Китаєм, оскільки між ним і СРСР не було остаточно вирішено питання про кордони. Казахстан, Киргизстан і Таджикистан погодилися водночас з Росією і Китаєм сформувати Шанхайську п'ятірку як механізм для укріплення довіри між країнами. Перша зустріч в рамках цього договору склалася в квітні 1996 року в Шанхаї» [5, 126].

Тобто це вже інша конфігурація, не антитетична програма, як конфліктує з Росією проект, а, навпаки, вже водночас з Росією країни, які мають кордон з Китаєм, об'єдналися в організацію, що має визначити пріоритети міжнародного співтовариства. Шанхайська п'ятірка вже 2001 році визначилась достатньо спроможною і ефективною щодо урегулювання проблем. А це проблеми співробітництва в сфері економіки, прикордонної безпеки, боротьба з тероризмом і організованою злочинністю, а також з тими перманентними війнами, які мали своє походження з Афганістану.

Пізніше вже в 2001 році до організації приєдналась ще одна країна – Узбекистан, і він теж зазначив свої пріоритети в цьому співтоваристві. Монголія в 2004 році стала країною, яка мала статус наглядча в рамках ШОС. Індія, Пакистан і Іран набули цього статусу у 2005 році. Таким чином, виникає північна структура, яка орієнтується на метакультурні і мультикультурні інтереси, а також визначає свої прерогативи в рамках широкого співтовариства. Індія, Пакистан, Іран вже висловили бажання стати повноправними членами організації, але вони не змогли досягти домовленості з різних проблем щодо розширення складу цієї організації.

ШОС як нова мегаструктура визначила свої прерогативи в хартії і уставі, які стали засадними для створення організації, яка об'єднала південь, як певну зацікавлену позиційну силу мультикультурного співтовариства. ШОС – це організація, яка не є конфліктно-визначеною альтернативою впливу Росії, а, навпаки, є більш гармонійним і водночас регламентуючим угрупованням, яке поєднує країни, що формуються в південному обрії, з освітнього простору і в тій чи іншій мірі стосується простору пострадянського. Справи ШОС проводить спілка, яка створюється главами держав-членів ШОС. Вона є поза керівними структурами, об'єднує в собі авторитетних представників бізнес-спільнот шести країн з метою розширення економічного співтовариства і спільного досягнення консенсусу щодо меж і територіальних кордонів. Вищим органом ділової ради є щорічна сесія, яка визначає

пріоритети і опрацьовує стратегії впровадження ініціатив. Важливо, що гуманітарний простір ініціатив ділового співтовариства орієнтовано на подолання надзвичайних ситуацій, а також боротьбі із захворюваннями, створення нових високотехнологічних програм, зокрема у медицині для мешканців гір і далеких регіонів, які майже не охоплюються сучасною медициною.

Звичайно, рекреаційні зони курортів країн учасників ШОС, ініціативи щодо проведення спільних акцій з обміну спеціалістами, в першу чергу – це спеціалісти з Росії, Казахстану, Китаю і Киргизії – дають свої позитивні зрушення. Можна стверджувати, що ШОС є одна із більш адекватних, позбавлена антитетичної організація, яка в південному регіоні засвідчує свої пріоритети як метакультурна і мультинаціональна організація. Тобто, шість країн акумулюють в собі досвід інших країн і позбавлені того централізму, який походить від США і від ЄС. Діяльність організації визначається такими документами, як Шанхайська конвенція боротьби з тероризмом, сепаратизмом і екстремізмом (2001 рік), Хартія ШОС (2002 рік) – це уставний документ, який фіксує мету, завдання і принципи розвитку ШОС, а також регламентує розвиток її структури на основні напрямки діяльності, домовленість про створення регіональної антитерористичної структури, що було досягнута у 2002 році. Ця організація є більш гармонійною, більш контролюючим органом, ніж всі попередні регіональні ініціативи. Вона виникає як широкий поштовх і дає можливість позбутися прагматизму осі Південь – Північ, утворює не лише альтернативний альянс країн, але створює гармонійний епіцентр, який приводить до контролю за демографічними, територіальними і економічними стратегіями розвитку країн-учасників домовленості.

У 2007 році в Бішкеку відбувся саміт ШОС, який призвів до нового етапу розвитку цієї організації. Тут визначалися горизонтальні зв'язки між країнами Центральної Азії, не виключаючи і Афганістан як економічний простір співтовариства. Саме це дало можливість просунути уперед гуманітарні програми в сфері культури і науки.

У 2008 році в Душанбе відбувся ще один саміт держав членів ШОС, який підтримав роль Росії в дотриманні миру і співтовариства в Південній Осетії на основі прийнятих в Москві принципів врегулювання конфлікту, рекомендували сторонам перейти до переговорів. Таким чином, ШОС як антитерористичний центр гармонізуючого

впливу виказує свої ініціативи в конфліктних зонах щодо створення програм, пов'язаних з російським впливом. Це є позитивним, свідчить про те, що регіональні модулі переходять із стану антитетичної російському впливу і дають можливість заспокоїти саме імперські намагання російських опозиціонерів і, більше того, гармонізувати відношення всіх акторів в пострадянському просторі.

Провідним нервом взаємодії країн ШОС стає економічна залежність від ресурсів і взаємозбагачення цих ініціатив. Так, з Китаю йде потік дешевих товарів, а країни каспійського регіону надають можливість отримати дешеву нафту і газ. Існує побоювання того, що китайський вплив змінює інфраструктуру малорозвинених країн. Адже інша структура, яка б гармонізувала ці відносини не існує, і домовленості, які утворенні в рамках ШОС, є дієвими на сьогоднішній день, є пріоритетними, на відміну від інших, які існують в рамках контрфрактоційних програм.

Однак ШОС сприймається досить не однозначно. Її ініціативи характеризують в більшій мірі як консультативні, а саме об'єднання характеризують як «дискусійний клуб». Проте варто очікувати чогось більшого. Важливо, що ШОС як організація створює ініціативи саме в плані гармонізації і орієнтована не на конфліктні програми, а, навпаки, на об'єднуючий і інтегруючий потенціал надзвичайно різних країн регіону. ШОС стає популярною структурою, так, виявили бажання увійти в цей формат Індія, Пакистан, Іран, Монголія, Південна Корея, Туркменістан, Афганістан. Таким чином, країнами партнерами у вигляді країн споглядачів стала Білорусь, Шрі Ланка. Отже, можна охарактеризувати розширення регіональних міжкордонних стосунків і перетворення цього «дискусійного клубу» на більш широке і більш глобальне співтовариство.

Якщо перші дві організації, зазначені нами як ГУУАМ і СДВ мають орієнтацію на Американський вплив і НАТО, то ШОС не має такого центрального партнера, який би спонукав її до контрфронтаційної політики. Тому часто цю організацію визначають як «дискусійний клуб», на відміну від одностайності прийняття рішень в двох попередніх організаціях. Саме тому цю організацію визнають дискурсивною, але вона є, звичайно, більш демократичною, ніж перші два регіональних модуля.

Література

References

1. Амельченко Н. Проблема соціальної інтеграції України у контексті осмислення досвіду Помаранчевої революції. По той бік розуміння: Україна та Європа після Помаранчевої революції : зб. наук. статей / заг. ред. Г. Флікке, С. Кисельов. Київ : Атіка, 2006. С. 61–73.
2. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. Київ : ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2005. 498 с.
3. Бистрицький Е. Посткомуністична філософія посткомуністичної доби // Політологія посткомунізму. Київ : Політична думка, 1995. С. 13 – 67.
4. Гуменюк Т.К., Легенький Ю.Г. Посткомуністична культура в дзеркалі метамодерну: дискурсивний аналіз. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. №3. 2019. С. 14 – 19.
5. Пивовар Е. И. Постсоветское пространство: альтернативы интеграции. Исторический очерк. Санкт-Петербург : Алетея, 2010. 400 с.

1. Amelchenko, N. (2006). The Problem of Social Integration of Ukraine in the Context of Understanding the Experience of the Orange Revolution. On the Other Side of Understanding: Ukraine and Europe after the Orange Revolution. Kyiv, 61-73 [in Ukrainian].
2. Andrushchenko, V.P. (2005). Organized society. The Problem of Organization and Public Self-Organization in the Period of Radical Transformation in Ukraine at the Turn of the Century: The Experience of Socio-Philosophical Analysis. Kyiv [in Ukrainian].
3. Bystritsky, E. (1995). Post-communist philosophy of the post-communist er. Political science of post-communism. Kyiv [in Ukrainian].
4. Gumenyuk, T.K., Legenky Yu.G. (2019). Postcommunist culture in the mirror of the metamodern: a discursive analysis. Bulletin of the National Academy of Art and Culture Leaders, 3, 14-19 [in Ukrainian].
5. Pivovarov E.I. (2010). Post-Soviet Space: Alternatives to Integration. Historical sketch. St. Petersburg: Aletheia [in Ukrainian].

*Стаття надійшла до редакції 15.06.2020
Прийнято до друку 13.07.2020*